

सन २००७ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २३ः
महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (दुसरी सुधारणा)
अधिनियम २००७ च्या अंमलबजावणीबाबतचे
प्रशासकीय आदेश.....

महाराष्ट्र शासन,
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक - एमआरटी १००७/प्र.क्र.२१/(भाग-२)/टी-१
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक :- २० डिसेंबर, २००७

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ (१९६६ चा महा.४१) मधील कलम ३०९ अन्वये स्थापन करण्यात आलेले महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण बंद करण्याचा व न्यायाधिकाऱ्यासमोर असलेले अपिले व पुनरिक्षण अर्ज निकालात काढण्याचे अधिकार उक्त संहितेच्या कलम ६ खाली नियुक्त करण्यात आलेल्या संबंधित विभागीय आयुक्तांकडे प्रदान करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला होता. त्यासाठी उक्त संहितेत जरूर त्या सुधारणा करण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (सुधारणा) अधिनियम, २००२ (२००२ चा महा. २५) दिनांक १ जुलै, २००२ पासून अंमलात आणण्यात आला होता.

२. शासनाने घेतलेल्या उक्त निर्णयास रिट याचिका क्रमांक ५६/२००२ व ८४१/२००३ अन्वये मा. मुंबई उच्च न्यायालयात आव्हान देण्यात आले होते. दिनांक ३ सप्टेंबर, २००४ रोजी सदर याचिका निकाली काढतांना मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (सुधारणा) अधिनियम, २००२ (२००२ चा महा. २५) घटनाबाह्य ठरवून न्यायाधिकरण एक महिन्याच्या आत कार्यान्वित करण्याचे आदेश दिले होते. तथापि, राज्य शासनाने मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने दिलेल्या उक्त निर्णयाविरुद्ध मा. सर्वोच्च न्यायालयात विशेष अनुमती याचिका दाखल केली होती. सदर प्रकरण न्यायप्रविष्ट असल्यामुळे महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ व अन्य २८ राज्य अधिनियमांतर्गत दाखल करावयाच्या अपिल प्रकरणांच्या सुनावणीसाठी कोणतेही न्यायपीठ उपलब्ध नसल्यामुळे राज्यातील जनतेची गैरसोय होत असल्याचे राज्य शासनाच्या निदर्शनास आले होते. तरी, अपील प्रकरणांची वाढती संख्या व त्यांच्या सुनावणीत आलेली कुंठितता लक्षात घेऊन राज्य शासनाने मा.सर्वोच्च न्यायालयात दाखल केलेली विशेष अनुमती याचिका मागे घेऊन महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण पुन्हा कार्यान्वित करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

३. सदर निर्णयाच्या अंमलबजावणीसाठी महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (दुसरी सुधारणा) अधिनियम २००७ (महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २००७ चा २३) हा दिनांक ०६ ऑगस्ट २००७ रोजी प्रसिध्द करण्यात आला आहे. तसेच उक्त सुधारणा अधिनियम दिनांक १३ डिसेंबर २००७ पासून अंमलात आला आहे. परिणामतः महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण दिनांक १३ डिसेंबर २००७ पासून पुन्हा कार्यान्वित करण्यात येत आहे.

४. उपरोक्त सुधारणा अधिनियमाच्या अंमलबजावणीसाठी आता पुढीलप्रमाणे प्रशासकीय आदेश देण्यात येत आहेत :-

१) सुधारणा अधिनियमातील तरतुदीनुसार महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाचे मुंबई येथे मुख्यपीठ व औरंगाबाद आणि नागपूर येथे खंडपीठे स्थापन करण्यात आली आहेत. महसूल न्यायाधिकरणाचे मुख्यालय व खंडपीठे यांची अधिकारीता खाली दर्शविल्याप्रमाणे असेल :-

अ.क्र.	खंडपीठ	खंडपीठाचे अधिकार क्षेत्र
१	२	३
१	मुंबई	कोकण व पुणे विभागातील सर्व जिल्हे व नाशिक जिल्हा
२	औरंगाबाद	औरंगाबाद विभागातील सर्व जिल्हे आणि धुळे, जळगांव, नंदुरबार व अहमदनगर हे जिल्हे
३	नागपूर	नागपूर व अमरावती विभागातील सर्व जिल्हे

वर उल्लेख केल्याप्रमाणे न्यायाधिकरणाची अधिकारीता निश्चित करण्यात आली आहे. त्यानुसार सर्व विभागीय आयुक्तांनी दाखल करून घेतलेल्या व प्रलंबित असलेल्या तसेच यापूर्वी निकाली काढलेल्या जिल्हानिहाय याद्या तयार करून त्या न्यायाधिकरणाच्या संबंधित खंडपीठाकडे सर्व संबंधित कागदपत्रांसह पुढे दर्शविल्यानुसार पाठविण्याची व्यवस्था करावी :-

(अ) विभागीय आयुक्त कोकण विभाग व पुणे विभाग यांनी त्यांच्या विभागातील जिल्ह्यांचे अभिलेख महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाच्या मुंबई येथील मुख्यपीठाकडे प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण, मुंबई यांचेशी सल्लामसलत करून हस्तांतरीत करावेत.

विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग यांनी नाशिक जिल्ह्याचे अभिलेख महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाच्या मुंबई येथील मुख्यपीठाकडे प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण, मुंबई यांचेशी सल्लामसलत करून हस्तांतरीत करावेत.

(ब) विभागीय आयुक्त औरंगाबाद विभाग यांनी त्यांच्या विभागातील जिल्ह्यांचे अभिलेख महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाच्या औरंगाबाद येथील खंडपीठाकडे हस्तांतरीत करावेत.

विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग यांनी धुळे, जळगांव, नंदुरबार व अहमदनगर जिल्ह्यांचे अभिलेख महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाच्या औरंगाबाद येथील खंडपीठाकडे हस्तांतरीत करावेत.

(क) विभागीय आयुक्त नागपूर विभाग व अमरावती विभाग यांनी त्यांच्या विभागातील जिल्ह्यांचे अभिलेख महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाच्या नागपूर येथील खंडपीठाकडे हस्तांतरीत करावेत.

(२) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (दुसरी सुधारणा) अधिनियम २००७ हा दिनांक १३.१२.२००७ पासून अंमलात आल्यामुळे विभागीय आयुक्तांनी महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ सहित २९ अधिनियमांतर्गत कोणतेही अपील किंवा पुनरिक्षण अर्ज दाखल करून घेऊ नयेत. तसेच उक्त अधिनियमातील कलम १२ अनुसार विभागीय आयुक्तांकडे प्रलंबित असलेली सर्व प्रकरणे आणि कामकाज महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाकडे वर्ग करण्यात येत आहे.

(३) वर उल्लेख केल्याप्रमाणे अपीले किंवा पुनरिक्षण अर्जाबाबतची अधिकारीता आता महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरणाकडे सोपविण्यात आली आहे. त्यानुसार प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण, मुंबई व उप प्रबंधक, औरंगाबाद व नागपूर खंडपीठ यांनी त्यांच्या अधिकार क्षेत्रात येणाऱ्या जिल्ह्यामधील अपील व पुनरिक्षण अर्ज दाखल करून घ्यावेत.

(२) प्रत्येक विभागातील उप आयुक्त (सर्वसाधारण) यांनी या सर्व कामावर पर्यवेक्षकीय नियंत्रण ठेवून अभिलेख हस्तांतरणाचे काम त्वरीत पुर्ण करण्याची दक्षता घ्यावी. तसेच सर्व अभिलेख कोठेही गहाळ न होता संबंधित खंडपीठाकडे हस्तांतरीत न झाल्यास त्यांना व्यक्तिशः जबाबदार धरण्यात येईल.

(३) प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण तसेच संबंधित खंडपीठांचे उप प्रबंधक यांच्याकडे विभागीय आयुक्तांकडून प्राप्त होणारे अभिलेख तपासून ताब्यात घेण्याची जबाबदारी सोपविण्यात येत आहे. कागदपत्रे विभागीय आयुक्तांकडून प्राप्त झाली नाहीत अशा स्वरूपाची कोणतीही तक्रार भविष्यात प्राप्त होऊ नये यासाठी प्रत्येक अपील/पुनरिक्षण अर्जासोबतची कागदपत्रे प्राप्त झाली आहेत याची अभिलेखाची पडताळणी करून व्यक्तिशः खात्री करून घ्यावी.

(४) सर्व उप आयुक्त (सर्वसाधारण) यांनी न्यायाधिकाऱ्यांच्या संबंधित खंडपीठाकडे अभिलेख पोचते करण्यासाठी वाहनांची व्यवस्था करून जबाबदार अधिकाऱ्यांकरवी अभिलेख महसूल न्यायाधिकाऱ्याकडे हस्तांतरीत करावेत.

(५) विभागीय आयुक्त पुणे विभाग व जिल्हाधिकारी, कोल्हापूर यांनी न्यायाधिकाऱ्यांच्या तत्कालीन पुणे व कोल्हापूर खंडपीठाकडे असलेल्या जागेचा व फर्निचरचा ताबा शासनाच्या आदेशाखेरीज अन्य कोणत्याही कार्यालयाकडे देऊ नये.

(६) विभागीय आयुक्त, कोकण, औरंगाबाद व नागपूर विभाग यांनी अनुक्रमे त्यांच्या ताब्यात असलेल्या न्यायाधिकाऱ्यांच्या तत्कालीन मुंबई येथील मुख्यपीठ, औरंगाबाद व नागपूर येथील खंडपीठाकडे असलेल्या जागेचा व फर्निचरचा ताबा प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण मुंबई व संबंधित खंडपीठांचे उपप्रबंधक यांचेकडे विनाविलंब सुपूर्द करावा.

(७) महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकाऱ्यांचे मुंबई येथील मुख्यपीठ व औरंगाबाद आणि नागपूर येथील खंडपीठे पुर्णार्थाने कार्यान्वित होईपर्यंत या कार्यालयांना वेळोवेळी लागणारी लेखनसामग्री, संगणक, प्रिंटर, फोटोकॉपीअर्स, चक्रमुद्रण यंत्र तसेच दूरध्वनी/फॅक्स इत्यादी अनुषांगिक सुविधा अंतर्गत व्यवस्थेने तात्काळ उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त, कोकण, औरंगाबाद व नागपूर विभाग यांची राहिल. तसेच सदर बाबींवर होणारा खर्च त्यांच्या मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

५. महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकाऱ्यांच्या मुंबई येथील मुख्यपीठ व औरंगाबाद आणि नागपूर येथे खंडपीठांची स्थापना करणे व त्या कार्यालयांसाठी पदे निर्माण करण्याबाबत शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्रमांक : एमआरटी १००७/प्र.क्र.८३/टी-१, दिनांक १२.१२.२००७ अन्वये आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. त्यानुसार संबंधित खंडपीठांकडे अधिकारी/कर्मचारी वर्ग तात्काळ उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग, औरंगाबाद विभाग व नागपूर विभाग यांचेवर सोपविण्यात येत आहे.

तसेच महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकाऱ्यांवर "अध्यक्ष" व "सदस्य" यांच्या नियुक्तीबाबतचे प्रशासकीय आदेश शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्रमांक : एमआरटी १००७/ प्र.क्र.८२/टी-१, दिनांक १७.१२.२००७ अन्वये निर्गमित करण्यात आले आहेत.

तसेच महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकाऱ्यांसाठी "मागणी क्रमांक सी-४, २०५२-सचिवालय सर्वसाधारण सेवा" या मुख्य लेखाशीर्षाखाली सन २००७-०८ साठी रुपये २२,०२,०००/- (रुपये बावीस लाख दोन हजार फक्त) एवढे अनुदान शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्रमांक : एसयूपी-२००७/ प्र.क्र.३०७/ब-१, दिनांक १५.१२.२००७ अन्वये उपलब्ध करून देण्यात आले असून सदर अनुदान नियंत्रक अधिकाऱ्यांकडे (प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण, मुंबई) यांचेकडे सुपूर्द करण्यात येत आहे.

६. या शासन निर्णयासोबत पुढे नमूद केलेले राजपत्र माहिती व आवश्यक कार्यवाहीसाठी जोडण्यात येत आहेत :-

अ.क्र.	राजपत्र दिनांक	विषय
१	०६.०८.२००७	महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (दुसरी सुधारणा) अधिनियम २००७
२	१३.१२.२००७	उक्त अधिनियम अंमलात येण्याचा नियत दिनांक.
३	१७.१२.२००७	महाराष्ट्र जमीन महसूल (महसूल न्यायाधिकरण) नियम, २००७.
४	१७.१२.२००७	महसूल न्यायाधिकरणावर अध्यक्ष व सदस्य यांच्या नियुक्तीची अधिसूचना.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेब साईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २००७१२२०१२३८२१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

सही/-

(नीला सत्यनारायण)

अपर मुख्य सचिव (महसूल), महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण द्वारा, विभागीय आयुक्त, कोकण विभाग,
जुने सचिवालय विस्तार इमारत, दुसरा मजला, महात्मा गांधी मार्ग, मुंबई-४०० ०३२.

प्रत अग्रेषित :-

महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता) - १, महाराष्ट्र, मुंबई
महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता) - १, महाराष्ट्र, नागपूर
महालेखापाल, (लेखापरिक्षा) - १, महाराष्ट्र, मुंबई
महालेखापाल, (लेखापरिक्षा) - १, महाराष्ट्र, नागपूर
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
प्रबंधक, मुंबई उच्च न्यायालय, मुंबई (पत्राने)
मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मा.राज्यमंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव व विधी परामर्शी, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सचिव, (विधी विधान), विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व विभागीय आयुक्त
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
सर्व जिल्हाधिकारी
वित्त विभाग/ व्यय- ४, अर्थसंकल्प-१० व वित्तीय सुधारणा कार्यासन मंत्रालय, मुंबई
संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
महसूल व वन विभाग/ ब-१, ई-१ व ल-९ कार्यासने, मंत्रालय, मुंबई
उप प्रबंधक, महाराष्ट्र महसूल न्यायाधिकरण, औरंगाबाद व नागपूर खंडपीठ,
निवडनस्ती, टी- १ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.